

Аннотация

Гуртієва Л. Н. Понятие этических основ процесса доказывания в уголовном судопроизводстве. — Статья.

В статье рассматривается комплекс теоретических вопросов, связанных с определением понятия этических основ процесса доказывания в уголовном судопроизводстве. Понятие этических основ процесса доказывания определено как система общепринятых нравственных ценностей, принципов и основанных на них норм морали, моральных установок субъекта, осуществляющего доказывание, которые в своей совокупности вместе с нормами уголовно-процессуального права регулируют его деятельность при собирании, проверке и оценке доказательств.

Ключевые слова: этические основы процесса доказывания, нравственность, мораль.

Summary

Gurtieva L. N. A Concept of the ethical bases in proving in criminal justice. — Article.

In article reflect the complex of theoretical questions, related to research of the ethical bases proof in criminal proceedings. The author express his view-point on definition concept of the ethical bases proof in criminal proceedings. The concept of the ethical bases proof is defined as a system of conventional morality values, principles, and based on their moral norms, moral persuasion subject's proofing. Ethical bases and legal norms are warranty activity on taking, verification and evaluation of evidence.

Keywords: ethical bases proof in criminal proceedings, morality, moral.

УДК 342.922

Ю. А. Дорохіна

ВИЗНАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ СУБ'ЄКТОМ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

Серед великої кількості дискусійних питань у кримінальному праві одним із актуальних є питання щодо визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності. Популярність ідеї кримінальної відповідальності юридичних осіб обумовлена, передусім, суспільною шкодою, що завдається їх протиправною діяльністю економіці, навколишньому середовищу, правам споживачів, працюючим громадянам, суспільній безпеці, міжнародному правопорядку. І ця діяльність не обмежується лише діями керівників організацій (посадових осіб) — вона утілюється також у поведінці рядових працівників. Як свідчить практика, цивільно-правові санкції в цьому випадку є недостатньо суворі та не відображають ступінь суспільної небезпеки вчиненого.

У науці кримінального права вказані проблеми досліджувалися в працях С. Б. Айсіна, Б. В. Волженкіна, Є. Є. Деметєва, П. П. Іванцова, С. Г. Келіної, Н. Ф. Кузнєцової, В. Матвійчука, О. Михайлов, І. Митрофанов, А. В. Наумова, О. С. Нікіфорова, І. Омельченко, О. Шамара тощо.

Мета статті — проаналізувати суперечливе висвітлення у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі, а також у різних підходах законодавців різних країн регламентації кримінальної відповідальності юридичних осіб.

Як вже зазначалося, питання визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності для кримінального права не нове і має свою історію. Ця проблема активно обговорювалася і обговорюється в юридичній літературі, а також у пропозиціях під час реформування кримінального законодавства. Історичні витoki цього питання сягають тих часів, коли законодавство, яке діяло на території нашої держави ще за часів Ярослава Мудрого, відображало відповідальність юридичних осіб [1, 83]. Велика кількість відомих науковців, серед яких можемо зазначити таких, як Ліст, Макаревич, Местр, Хафтер та ін., підтримала необхідність введення кримінальної відповідальності юридичних осіб. На користь такої відповідальності вони наводили різні аргументи. Ліст зазначав, що умови дієздатності у кримінальному та цивільному праві такі ж, а отже злочини корпорацій юридично можливі. На цьому наполягає і сучасне право Японії [2, 245-246]. До юридичних осіб, писав Местр, може застосовуватися смертна кара у вигляді розпуску або закриття юридичної особи, позбавлення волі у вигляді вигнання, висилки, заборони перебувати в якомусь місці, позбавлення різних прав, майнові покарання і опублікування вироку. На думку Хафтера, до юридичних осіб можна застосувати майнові покарання, закриття, взагалі припинення його існування, поліцейський нагляд, вирок тощо. Ці положення характерні для кримінального права Німеччини, Італії, Франції.

Кримінальне право України не має спеціальної заборони щодо визнання юридичних осіб суб'єктами злочину. Але зі змісту ст. ст. 6-10, 15, 18-21, 26, 27 та ін. КК України 2001 р. стає зрозуміло, що суб'єктом злочину може бути лише фізична особа. За діяння, які вчинені від імені юридичних осіб у випадку, якщо в них міститься склад злочину, відповідальність несуть фізичні особи, винні у вчиненні злочину. Ігнорування зазначених принципів спостерігалось в колишньому СРСР (а відповідно і України), коли він та інші держави антигітлерівської коаліції підписали Статут Міжнародного військового трибуналу. На підставі цього Статуту Міжнародний військовий трибунал розглядав справи про злочинні організації — гітлерівські партії, імперського кабінету, генерального штабу і верховного командування німецьких збройних сил. Усі вони (за винятком генерального штабу і верховного командування) були визнані злочинними організаціями, що давало можливість судам при вирішенні конкретних справ оцінювати роль кожної з осіб, які до них входили [3, 198-199].

Аналіз сучасного законодавства іноземних країн дозволяє зробити висновок, що інститут відповідальності юридичних осіб знаходить своє закріплення в різних правових системах, зокрема в англосаксонській правовій сім'ї (системі загального права). Наприклад, у Великобританії діяння визнається здійсненим корпорацією, якщо воно вчинено безпосередньо або за допомогою фізичних осіб, що її репрезентують [4, 15-20].

За англійським кримінальним правом юридична особа може відповідати за свої дії та бездіяльність. Вважається, що організація діє через своїх управителів і службовців. У справі «Н. L. Bolton (Engineering) Co Ltd.» проти «Т. J. Graham & Sons Ltd.» (1957 рік) лорд-суддя Денінг скористався порівнянням із людським тілом, аби спромогтись розмежувати руки (службовців) і мозок (уп-

равителів). На його думку, саме мозок можна ототожнити з контрольним розумом та волею компанії. Якщо вдасться довести наявність причинового зв'язку між мозком та руками, юридичну особу можна притягати до відповідальності.

В англійському кримінальному праві вперше засудили за просте вбивство з вини організації в грудні 1994 р. Вирок оголосили після трагедії в затоці Лайм-бей, коли загинуло два хлопчики і дві дівчинки, які зі своїми вчителями вирушили у подорож на каное до центру відпочинку. Директора Пітера Кайта і його компанію «OLL Ltd.» звинуватили у простому вбивстві, через те що ця юридична особа не подбала навіть про найелементарніші заходи безпеки, оштрафувавши її на 60 000 фунтів стерлінгів, а Пітера Кайта засудили до трьох років ув'язнення [5].

У США питання залучення до відповідальності юридичних осіб регламентовані як у федеральному кримінальному законодавстві, так і в законах штатів. Наприклад, у ст. 2.07 Зразкового Кримінального кодексу США 1962 р. передбачається відповідальність корпорацій, об'єднань і осіб, що діють або зобов'язаних діяти в їхніх інтересах [6, 60-65]. Кримінальне законодавство окремих штатів, зокрема Нью-Йорк та Огайо, також передбачає можливість притягнення будь-якої організації до відповідальності.

Злочини, вчинені від імені юридичних осіб, мають назву *corporate crimes*. За ці злочини відповідальність можуть нести як окремі фізичні особи (службовці та керівники юридичної особи), так і сама компанія.

Згідно з Кримінальним кодексом США юридична особа може нести відповідальність у наступних випадках: 1) злочин вчинено представником або найманим працівником компанії в рамках своїх трудових обов'язків; 2) проявляється злочинна бездіяльність у тому, що стосується виконання специфічного обов'язку, покладеного на компанію законом; 3) якщо злочин був дозволений, замовлений, вчинений одним із керівників компанії або якщо керівник знав про злочин.

Керівник компанії відповідає в кримінальному порядку особисто не тільки якщо він сам вчиняє злочин, керує ним, бере в ньому участь чи знає про нього, але і в тому випадку, якщо він не знає про злочин, однак міг або повинен був його попередити, оскільки він є відповідальною особою за дії своїх підлеглих. Так, у 1975 році по справі *United States v. Park* президент національної мережі супермаркетів був визнаний персонально винним за порушення санітарних правил у супермаркетах тільки тому, що був «відповідальною особою» корпорації і міг (повинен був) запобігти правопорушенню. Цей прецедент закріпив у кримінальному праві США доктрину «*Responsible Corporate Officer Doctrine*».

У 2006 р. Конгрес США прийняв Закон проти необгрунтованого підвищення цін на бензин та інші види палива, згідно з яким юридичну особу може бути покарано в кримінальному порядку штрафом до 150 млн дол. [7].

Окремі країни романо-германської правової сім'ї (континентальної системи права) також йдуть подібним шляхом. Зокрема, відповідно до положень ст. 121-2 КК Франції юридична особа, за винятком держави, може бути визнана суб'єктом злочину [8, 81]. Схоже положення містить й КК Німеччини 1871 р. у ре-

дакції 1975 р. та КК Голландії 1886 р. у редакції 1976 р. [9, 5]. Юридичні особи можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності в Данії, Норвегії, Фінляндії, Литві, Румунії, Молдові, Індії та Японії, у країнах мусульманської (Йорданія, Ліван, Сирія) та соціалістичної (Китайська Народна Республіка) правових систем.

Однією з найгостріших проблем, що постають перед сучасною наукою кримінального права України, є розробка підстав та умов покладення заходів кримінальної відповідальності на юридичних осіб у зв'язку зі вчиненням злочинів уповноваженими ними суб'єктами в інтересах цих осіб. Слід зазначити, що юридична особа не може визнаватися суб'єктом злочину, адже це не відповідає основним засадам кримінального права України, зокрема положенню ч. 1 ст. 18 КК України «Суб'єкт злочину», де зазначено, що суб'єктом злочину є фізична особа [10]. Але у той же час слід розрізнити поняття «суб'єкт злочину» та «суб'єкт кримінальної відповідальності». Традиційно вважається, що юридичні особи не можуть підлягати кримінальній відповідальності через складність або навіть неможливість визначення вини такої особи у вчиненні кримінального правопорушення. Також кримінальна відповідальність юридичних осіб не відповідає принципу особистої винної відповідальності і принципу індивідуалізації юридичної відповідальності і покарання [11, 8].

Продовжуючи тему досвіду щодо притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності актами міжнародного права, слід зазначити, що першими актами міжнародного рівня, які фактично створили прецедент застосування кримінального закону до колективних суб'єктів, є рішення Міжнародного трибуналу, який в ході Нюрнберзького процесу над нацистськими злочинцями визнав, що держава та її організації можуть бути суб'єктами міжнародних злочинів.

Крім того, у 1978 р. Європейський комітет з проблем злочинності Ради Європи рекомендував визнавати юридичних осіб відповідальними за екологічні злочини, у 1985 р. ця рекомендація була підтверджена Сьомим Конгресом ООН з попередження злочинності та поведження з правопорушниками, а в 2000 р. в Конвенції ООН проти транснаціональної злочинності були визначені нові підходи в боротьбі з організованою злочинністю, де прямо рекомендується країнам-учасникам (серед яких є й Україна) введення кримінальної відповідальності юридичних осіб за певні злочинні діяння [11, 11]. Таким чином, питання притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності набуло значного поширення на міжнародному рівні та в законодавстві окремих держав.

Зазначене вище дає підстави для того, щоб вважати доцільним впровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб і в Україні. Так, аналізуючи чинне кримінальне законодавство, можна побачити, що існує певна кількість злочинів, щодо яких можна закріпити відповідальність юридичних осіб. До цього переліку можна віднести, зокрема, діяння, що передбачені ст.209 («Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»); ч. 1, 2 ст. 235-4 («Комерційний підкуп»); ч. 1, 2 ст. 235-5 («Підкуп особи, яка надає публічні послуги»); ст. 364 («Зловживання владою або службовим станови-

шем»); ст. 365 («Перевищення влади або службових повноважень»); ст. 368 («Одержання хабара»); ст. 369 («Пропозиція або давання хабара»); ст. 376 («Втручання в діяльність судових органів») Кримінального кодексу.

Проаналізувавши ці статті, можна побачити, що усі вони стосуються відповідальності осіб, до яких можна віднести й осіб юридичних, за вчинення корупційних правопорушень. Також слід встановити, що юридична особа може бути суб'єктом кримінальної відповідальності ще й за злочин, передбачений ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», так як за цією статтею можна притягнути особу до кримінальної відповідальності за умови, якщо така особа є суб'єктом сплати податків, зборів та обов'язкових платежів, факти ухилення від сплати яких виявлені податковою службою [12, 101]. Але за це діяння юридичну особу доречно притягувати до кримінальної відповідальності лише у випадках, коли: немає можливості притягнути до відповідальності відповідну фізичну особу, яка є суб'єктом даного злочину; діяння, передбачені диспозицією статті, призвели до завдання збитків державі або місцевим органам самоврядування в особливо великих розмірах, розмір яких встановлений приміткою до ст. 212 КК України; злочин було вчинено в умовах надзвичайного або воєнного стану, але за наявності реальних умов до сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

У зв'язку з думками, які висловлювались вище, слід навести певні тези видатних вчених П. Матишевського та О. Шамара про те, що питання притягнення до відповідальності юридичних осіб має вирішуватися за допомогою адміністративного та цивільного права [13, 81]. Також безпосередньо визнання юридичної особи суб'єктом злочину може призвести до подвійної відповідальності, що прямо порушує один із найважливіших принципів кримінального права, встановлений ст. 61 Конституції України, а саме: «ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер» [14]. Але, виходячи з того, що зазначені вище правопорушення містяться саме у Кримінальному кодексі України, а не в Кодексі України про адміністративні правопорушення та Цивільному кодексі України, то це дає підстави зробити висновок про те, що відповідальність юридичних осіб за вказані злочини має наставати кримінальна, а не адміністративна чи цивільна, як це пропонується вченими П. Матишевським та О. Шамарою.

Крім того, у книзі першої Цивільного кодексу України у розділі 2 «Особи», підрозділі 2 «Юридична особа» встановлені загальні положення про юридичні особи, відповідно до яких кожна юридична особа має свій власний статутний капітал та майно, яке належить юридичній особі [15]. Виходячи з цього, постає питання про недоцільність притягнення до відповідальності окремих фізичних осіб, які є членами юридичної особи, за злочини, зазначені у вказаних статтях та вчинені власне юридичною особою. Ознакою визнання особи суб'єктом злочину можна назвати здатність застосування до неї кримінальних покарань. Доречним є доповнення ст. 18 КК України положенням про можливість визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності за певні

злочини, вказані вище, та встановлення у законі вичерпного переліку покарань, які можуть бути застосовані до юридичної особи за вчинення нею відповідних злочинів, а саме штраф, конфіскація майна, заборона займатися певним видом діяльності та ліквідація юридичної особи.

Як вже було зазначено, кримінальним законодавством більшості країн світу, які визнають юридичну особу суб'єктом кримінальної відповідальності, серед яких Китайська Народна Республіка, Австралія, Данія тощо, передбачено покарання, яке застосовується до юридичної особи у вигляді штрафу. Зокрема, у Кримінальному кодексі Данії передбачено, що «юридична особа може підлягати покаранню у виді штрафу, якщо таке покарання передбачено законом або прийнятими відповідно до нього правилами» [13, 80; 16].

Що стосується стягнень, які застосовуються до юридичних осіб в Україні, то особливістю даного питання є те, що обов'язковою підставою притягнення юридичної особи до кримінальної відповідальності слід визнати діяння, якщо воно вчиняється суб'єктом, уповноваженим юридичною особою діяти від її імені, в інтересах та/або на користь юридичної особи, з відома або за наявності відповідної санкції органу управління чи власника юридичної особи. При цьому вина юридичної особи опосередковується через винну поведінку суб'єкта, уповноваженого юридичною особою діяти в її інтересах [17, 93].

Висновки. Інститут визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності є досить складним та викликає чимало протиріч зі сторони науковців. Впровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб є доцільним, адже це сприятиме подоланню тих прогалин, які існують у чинному кримінальному законодавстві.

Деякі науковці зазначають, що така відповідальність зумовлена: 1) громадською думкою, яка оцінює неефективність штрафних санкцій, що накладаються на юридичних осіб у порядку цивільної відповідальності; 2) переходом підприємства у приватну власність і необхідністю захисту інтересів суспільства від групового та колективного егоїзму виробників. Інші, що кримінальна відповідальність юридичних осіб можлива тільки щодо обмеженого числа злочинів (що відображено в КК і цивільному законодавстві). Пропонують переглянути традиційне уявлення про суб'єкт злочину лише як про фізичну особу, оскільки ринкові відносини дають можливість притягувати до кримінальної відповідальності юридичних осіб з можливим застосуванням штрафних кримінально-правових санкцій. Дехто пов'язує необхідність кримінальної відповідальності юридичних осіб: 1) зі зростаючою небезпечністю злочинних порушень правил охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів; 2) з впливом у державу міжнародних підприємців і створенням спільних та іноземних підприємств. Обґрунтовують необхідність такої відповідальності за забруднення та отруєння землі, води, повітря, моря тощо. В. М. Смітєнко (керівник проекту Кримінального кодексу України від Комісії з питань законності і правопорядку Верховної Ради України) запропонував включити в Кодекс ст. 26 «Відповідальність юридичних осіб». Він обґрунтував можливість кримінальної відповідальності за особ-

ливо тяжкі злочини проти миру і безпеки людства, здоров'я населення, проти держави, у сферах природокористування і господарювання лише у випадках, спеціально передбачених нормами Особливої частини КК України [18, 11-12].

Деякі юристи заперечують кримінальну відповідальність юридичних осіб, вважаючи, що така відповідальність: 1) не відповідає принципам особистої і винної відповідальності; 2) штрафні санкції і закриття підприємства можливі в цивільному порядку; 3) за колективною відповідальністю можуть заховатись істинні злочинці. Протівники кримінальної відповідальності юридичних осіб вважають за недоцільне її введення з таких міркувань: 1) недоцільно і неможливо в сучасних умовах прийняти таку концепцію законодавця України (суспільство не може вчиняти злочини); 2) кримінальну відповідальність юридичних осіб можна передбачити тільки щодо надто обмеженого числа злочинів (але де знайти ту межу).

Слід зауважити, що всі доводи авторів щодо недоцільності кримінальної відповідальності юридичних осіб непереконливі і не спираються на достатню емпіричну, законодавчу бази, а також ґрунтовні дослідження попередників. Деякі ж проблеми потребують ґрунтовного доопрацювання і сприятимуть введенню такого інституту в кримінальному законодавстві України. Крім того, принцип особистої відповідальності може і повинен співіснувати з іншим принципом — відповідальності юридичних осіб там, де цього вимагає життя.

Отже, слід зазначити, що наскільки б не була складною проблема кримінальної відповідальності юридичних осіб, нею необхідно займатися. Крім того, законодавство про кримінальну відповідальність вимагає постійного уточнення та вдосконалення на сучасному етапі розвитку нашого суспільства та держави з метою забезпечення адекватності норм кримінального права демократичному розвитку суспільних відносин.

Література

1. Российское законодательство X–XX веков : тексты и комментарии. В 9 т. Т. 1. Законодательство Древней Руси / под ред. и с предисл. О. И. Чистякова ; отв. ред. В. Л. Янин. — М. : Юрид. лит., 1984. — 432 с.
2. Цунэо Инако. Современное право Японии / Инако Цуэно ; [пер. с яп. В. В. Батуренко]. — М. : Прогресс, 1989. — 272 с.
3. Матвійчук В. К. Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища : монографія / В. К. Матвійчук. — К. : Нац. акад. упр., 2011. — 368 с.
4. Егорова Н. Уголовная ответственность юридических лиц за коррупционные преступления // Уголовное право. — 2003. — № 2. — С. 15-20.
5. Лейленд П. Кримінальне право: злочин, покарання, судочинство: Англійський підхід / П. Лейленд. — К. : Основи, 1996. — С. 68-71.
6. Бакатин Д. В. Закон США о коррупционной деятельности за рубежом. Некоторые вопросы применения и толкования / Д. В. Бакатин, Т. К. Ковалева. — М., 2001. — 186 с.
7. Шумилов В. М. Правовая система США : учеб. пособие / В. М. Шумилов. — М. : Междунар. отношения, 2006. — С. 128-129.
8. Крылова Н. Е. Основные черты нового уголовного кодекса Франции / Н. Е. Крылова. — М., 1996. — 210 с.
9. Крупко Д. І. Відповідальність за хабарництво за кримінальним правом Німеччини, Швейцарії та України (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Д. І. Крупко. — К., 2005. — 39 с.

10. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001(із змінами та доповненнями на 26.10.2010) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25-26. — Ст. 131.
11. Михайлов О. О. Юридична особа як суб'єкт злочину: іноземний досвід та перспективи його застосування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. О. Михайлов ; Акад. адвокатури України. — К., 2008. — 18 с.
12. Омельченко І. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків // Юридичний журнал. — 2009. — № 6. — С. 100-102.
13. Шамара О. Кримінальна відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень // Юридичний журнал. — 2009. — № 11. — С. 79-81.
14. Конституція України від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР (із змінами та доповненнями на 04.02.2011) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
15. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV (із змінами та доповненнями на 10.04.2011) // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
16. Уголовный кодекс Дании / науч. ред. и предисл. С. С. Беляева ; пер. с дат. и англ. С. С. Беляева, А. Н. Рычевой. — С.Пб. : Юрид. центр Пресс, 2001. — 230 с.
17. Митрофанов І. Проблеми визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності // Право і суспільство. — 2010. — № 1. — С. 89-94.
18. Круглый стол: Арбитраж и охрана окружающей среды // Вестник Московского университета. Сер. 11. Право. — 1989. — № 2. — С. 32-61.

Анотація

Дорохина Ю. А. Визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності: проблеми сьогодення. — Стаття.

Розглянуто питання визнання юридичної особи як суб'єкта кримінальної відповідальності в українському та міжнародному законодавстві. Проаналізовано суперечливе висвітлення у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі, а також у різних підходах законодавців різних країн регламентації кримінальної відповідальності юридичних осіб. Зауважено, що всі доводи авторів щодо недоцільності кримінальної відповідальності юридичних осіб непереконливі і не спираються на достатню емпіричну, законодавчу бази, а також ґрунтовні дослідження попередників.

Ключові слова: юридична особа, суб'єкт, кримінальна відповідальність.

Аннотация

Дорохина Ю. А. Признание юридического лица субъектом уголовной ответственности: проблемы настоящего. — Статья.

Рассмотрены вопросы признания юридического лица субъектом уголовной ответственности в украинском и международном законодательстве. Проанализировано противоречивое освещение в научной отечественной и зарубежной литературе, а также в разных подходах законодателей разных стран регламентации криминальной ответственности юридических лиц. Замечено, что все доводы авторов относительно нецелесообразности криминальной ответственности юридических лиц неубедительны и не опираются на достаточную эмпирическую, законодательную базы, а также обстоятельные исследования предшественников.

Ключевые слова: юридическое лицо, субъект, уголовная ответственность.

Summary

Dorokhina I. A. Confession of legal entity by the subject of criminal responsibility: today's problems. — Article.

The question of recognition of the legal entity as the subject of criminal charges in the Ukrainian and international legislation. Contradictory illumination is analysed in scientific domestic and foreign literature, and also in different approaches of legislators of different countries of regulation of criminal responsibility of legal entities. It is noticed that all reasons of authors in relation to pointlessness of criminal responsibility of legal entities are unconvincing and does not lean against sufficient empiric, legislative bases, and also detailed researches of predecessors.

Keywords: juridical person, subject, criminal liability.